

Opinnäytetyön ohje (1.9.2023)

Ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Opinnäytetyö ja opinnäytetyön tavoitteet.....	2
2.1	YAMK-opinnäytetyö ja sen tavoitteet LAB-ammattikorkeakoulussa.....	2
2.2	Opinnäytetyön osaamistavoitteet	2
2.3	Opinnäytetyötoimijoiden vastuut ja velvollisuudet	3
3	Opinnäytetyön toteuttaminen.....	4
3.1	Opinnäytetyöprosessin vaiheet	4
3.2	Opinnäytetyön aloitus ja suunnittelu.....	5
3.3	Opinnäytetyön toteutus	6
3.4	Opinnäytetyön viimeistely.....	6
4	Opinnäytetöiden avoimuus, eettisyys ja julkaiseminen	7
4.1	Opinnäytetöiden avoimuus ja tutkimusluvut	7
4.2	Opinnäytetyön Turnitin-tarkastus	9
4.3	Opinnäytetyön julkaiseminen ja arkistointi	9
4.4	Tekijänoikeudet	11
4.5	Opinnäytetyössä syntyvä keksintö	11
5	Opinnäytetyön arviointi ja kypsyyssäily.....	12
5.1	Opinnäytetyön arviointi.....	12
5.2	Kypsyyssäily	12
5.3	Oikaisumenettely.....	12
6	Opinnäytetöiden kieli, tyyli, havainnollistaminen, rakenne ja ulkoasu.....	13
6.1	Hyvä asiatyyli	13
6.2	Opinnäytetöiden havainnollistaminen	13
6.3	Opinnäytetyön rakenne	18
6.4	Opinnäytetöiden ulkoasu	21
7	Opinnäytetyön tiedonhankinta ja lähteiden merkintä.....	22
7.1	Opinnäytetyön tiedonhankinta.....	22
7.2	Lähteiden merkintä.....	22
7.3	Lähdeviitteet.....	23
7.3.1	Lähdeviitteen ala ja erilaisia viittausmalleja.....	25
7.3.2	Suora lainaus.....	26
7.4	Lähdeluettelo.....	27
7.4.1	Painetut lähteet	27
7.4.2	Sähköiset lähteet.....	29

7.4.3	Suulliset lähteet.....	32
7.4.4	Muut lähteet.....	33
	Lähteet.....	34

Liite 1. Arviointikriteerit

Liite 2. Opinnäytetyötoimijoiden vastuut ja velvollisuudet

1 Johdanto

Opinnäytetyön ohje koskee LABin ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta. Ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen tavoitteena on, että tutkinnon suorittaneella on:

- 1) laajat ja syvälliset tiedot sekä tarvittavat teoreettiset tiedot toimia työelämän kehittäjänä vaativissa asiantuntija- ja johtamistehtävissä
- 2) syvällinen kuva omasta ammattialasta, sen asemasta työelämässä ja yhteiskunnallisesta merkityksestä sekä valmiudet seurata ja eritellä alan tutkimustiedon ja ammattikäytännön kehitystä
- 3) valmiudet elinikäiseen oppimiseen ja jatkuvaan oman ammattitaidon kehittämiseen
- 4) hyvä viestintä- ja kielitaito oman alansa tehtäviin sekä kansainväliseen toimintaan ja yhteistyöhön (Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 546/2013, 7a §).

Ylempään ammattikorkeakoulututkintoon kuuluu 30 opintopisteen laajuinen itsenäisesti tehtävä opinnäytetyö. Ylemmässä ammattikorkeakoulututkinnossa opinnäytetyöllä on tärkeä merkitys tavoitteiden saavuttamisessa, sillä opinnäytetyön laajuus on kolmasosa (tutkinnon laajuus 90 op) tai puolet (tutkinnon laajuus 60 op) koko tutkinnon laajuudesta. Ylemmässä ammattikorkeakoulututkinnossa opinnäytetyöprosessi tukee opiskelijan osaamisen ja asiantuntijuuden kehittymistä opintojen alkuvaiheesta lähtien.

LAB-ammattikorkeakoulun (LAB) opinnäytetyön yhteiset ohjeet perustuvat valtakunnallisiin laatusuosituksiin ja hyviin käytäntöihin. Yhteisen ohjeen lisäksi koulutusaloilla voi olla omia tarkentavia ohjeita. Opinnäytetyötä koskevista lisäohjeista ja niistä tiedottamisesta vastaavat koulutusalat.

Ohje on päivitetty elokuussa 2023, ja se pohjautuu LABin tutkintosääntöön, joka on tullut voimaan 1.8.2023.

2 Opinnäytetyö ja opinnäytetyön tavoitteet

2.1 YAMK-opinnäytetyö ja sen tavoitteet LAB-ammattikorkeakoulussa

Ylemmän ammattikorkeakoulun 30 opintopisteen laajuisen opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää työelämää. Tavoitteena on soveltaa tutkimustietoa, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio-osaamista sekä työelämäkokemusta työelämän ja toimintatapojen kehittämiseen sekä ongelmien ratkaisemiseen. Opinnäytetyö toteutetaan pääsääntöisesti työelämän tai hankkeen toimeksiantona tehtävänä tutkimuksellisenä kehittämistyönä, soveltavana tutkimuksena, produktiona tai tutkimus- ja kehittämisspäiväkirjana. Opinnäytetyö antaa opiskelijalle monipuolisia valmiuksia toimia asiantuntijana, kehittäjänä tai johtotehtävissä työelämän tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnassa.

Ammattikorkeakoululla on päävastuu opinnäytetyön ohjauksesta ja arvioinnista. Työelämä- tai hanketoimijat ovat mukana ohjaamassa opinnäytetyötä oman asiantuntijuutensa ja osaamisensa kautta. Opinnäytetyön arviointikriteerit (Liite 1) ovat opinnäytetyön tekijän tiedossa opinnäytetyöprosessin alusta saakka.

Opinnäytetyöhön kuuluu aina kirjallinen, julkinen raportti. Työn tuloksena saavutettu uusi tieto, tuote, palvelu tai taiteellinen produktio voidaan dokumentoida ja julkaista kirjallisen raportin lisäksi myös muulla tavoin. Opinnäytetyö voidaan kirjoittaa suomen tai englannin kielellä.

2.2 Opinnäytetyön osaamistavoitteet

Opinnäytetyössä opiskelija osoittaa valmiutensa itsenäiseen vaativaan asiantuntijatyöhön. Opinnäytetyön tehtyään opiskelija osaa

- soveltaa tutkimustietoa ja tuottaa uutta tietoa työelämän kehittämiseen
- soveltaa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio-osaamista työelämän ja uusien toimintatapojen kehittämiseen
- kuvata ja esittää havainnollisesti opinnäytetyön tulokset ja niiden hyödynnettävyyden ja merkityksen työelämän kehittämisessä
- raportoida opinnäytetyönsä suullisesti ja kirjallisesti LAB-ammattikorkeakoulun opinnäytetyön ohjeen mukaisesti
- arvioida kriittisesti ja reflektoiden erilaisia lähestymistapoja toiminnan kehittämisessä
- arvioida omaa toimintaansa ja asiantuntijuuttaan kriittisesti
- kirjoittaa blogin, lehdistötiedotteen tai artikkelin

- toimia asiantuntijana alan tutkimus-, kehittämis- ja suunnittelutehtävissä sekä yhteistyökumppaneiden kanssa.

2.3 Opinnäytetyötoimijoiden vastuut ja velvollisuudet

Opinnäytetyöprosessissa on useita toimijoita, joilla on opinnäytetyöhön ja sen ohjaukseen liittyviä vastuita. Toimijoita ovat opiskelija, opinnäytetyön ohjaaja, työelämän yhteistyökumppani, mahdollinen vertaisarvioija, kielen ja tekstin ohjaaja sekä mahdollinen toinen arvioija. Toimijoiden vastuut ja velvollisuudet on kuvattu liitteessä 2.

3 Opinnäytetyön toteuttaminen

3.1 Opinnäytetyöprosessin vaiheet

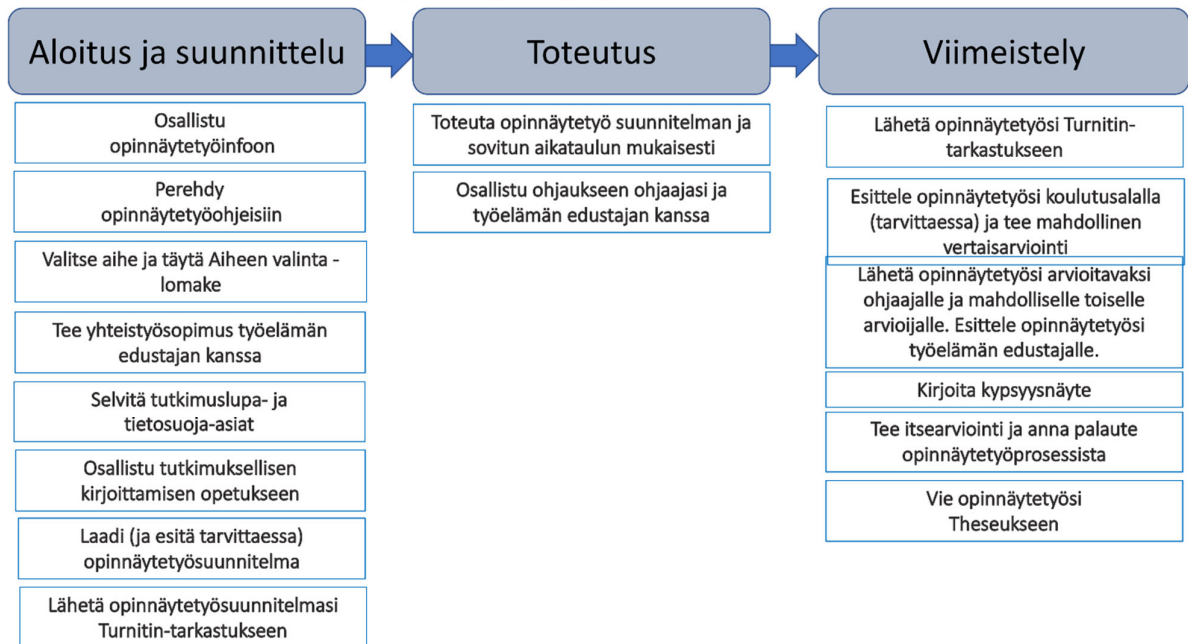
Opinnäytetyöprosessin alussa opiskelija tutustuu LABin yleiseen opinnäytetyön ohjeeseen, koulutusalaakohtaisiin ohjeisiin, tutkintosääntöön sekä lakiin ja asetukseen opinnäytetyöstä. Opinnäytetyöprosessi jaetaan kahteen opintojaksoon (Taulukko 1).

Opintojakso	Osaamistavoitteet
Opinnäytetyön suunnittelu 10 op	Opiskelija osaa <ul style="list-style-type: none"> • kuvata opinnäytetyönsä tavoitteet ja keskeisen sisällön • suunnitella ja kuvata oman opinnäytetyöprosessinsa vaiheet • ottaa huomioon mahdolliset tutkimuslupa- ja tekijänoikeusasiat.
Opinnäytetyön toteutus ja raportointi 20 op	Opiskelija osaa <ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa opinnäytetyön hyväksytyn opinnäytetyösuunnitelman pohjalta • esittää opinnäytetyönsä tulokset tai tuotoksen • raportoida opinnäytetyönsä kirjallisesti LAB-ammattikorkeakoulun opinnäytetyöohjeen mukaisesti • kirjoittaa kypsyysnäytteenä blogin, lehdistötiedotteen tai artikkelin.

Taulukko 1. Opinnäytetyöprosessin opintojaksot ja osaamistavoitteet

Kuviossa 1 esitetään, mitkä ovat opinnäytetyöprosessin vaiheet ja mitä asioita kukin vaihe käytännössä sisältää. Koulutusalaakohtaisissa ohjeissa kerrotaan tarkemmin opinnäytetyön vaiheiden (Kuvio 1) toteutuksesta eri koulutusaloilla. Eri vaiheisiin liittyvät ohjeistukset ja lomakkeet löytyvät eLAB-nettisivustolta ja LAB-intrasta.

LAB, opinnäytetyöprosessi YAMK

Kuvio 1. Opinnäytetyöprosessin vaiheet

3.2 Opinnäytetyön aloitus ja suunnittelu

Opinnäytetyöprosessi voi käynnistyä jo opintojen alkuvaiheessa. Opinnäytetyön aihe voi tulla toimeksiantona opiskelijan omasta työorganisaatiosta, muusta organisaatiosta tai hankkeesta. Aihe voi liittyä myös ammattikorkeakoulun tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio-toimintaan. Opiskelija voi tarvittaessa keskustella opinnäytetyön aiheen valinnasta kouluksensa YAMK-koordinaattorin tai tutoropettajan kanssa.

Opinnäytetyöprosessin toteuttaminen edellyttää riittävää tutkimus- ja kehittämismenetelmä-osaamista tai sen hankkimista. Opiskelija osallistuu tutkimus- ja kehittämismenetelmäopin-toihin oman opetussuunnitelmansa mukaan. Opiskelija osallistuu myös tutkimuksellisen kirjoittamisen opetukseen.

Opiskelija osallistuu opinnäytetyöinfoon ja ilmoittautuu opinnäytetyöprosessiin palauttamalla Aiheen valinta -lomakkeen oman koulutusallansa ohjeiden mukaan. Aiheen hyväksymisen ja ohjaajan nimeämisen jälkeen opiskelija ottaa yhteyttä hänelle nimettyyn opinnäytetyön ohjaajaan. Ohjaajalta opiskelija saa lisätietoa ohjaukseen liittyvistä koulutusalakoh-taisista ohjeista ja käytännöistä.

Mikäli opiskelija tekee opinnäytetyön työelämän tai hankkeen toimeksiannosta, hän tekee opinnäytetyön aloitusvaiheessa yhteistyösopimuksen työelämän tai hankkeen

yhteistyökumppanin kanssa. Yhteistyösopimus on yhteistyökumppanin ja opiskelijan välinen sopimus opinnäytetyöprosessin aikana tehtävästä yhteistyöstä. Yhteistyösopimus toimitetaan tiedoksi opinnäytetyötä ohjaavalle opettajalle.

3.3 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyö voidaan toteuttaa yksilö- tai parityönä. Opinnäytetyön toteutusvaihe edellyttää opiskelijalta sitoutumista opinnäytetyöprosessiin sekä yksilö- tai ryhmäohjaukseen. Ohjausprosessissa toteutuu parhaimmillaan opiskelijoiden ja ohjaajien dialoginen vuorovaikutus. Ohjaustapaamisissa sovitaan ohjauskäytännöistä ja aikataulusta. Opiskelija noudattaa LAB-ammattikorkeakoulun yleisiä opinnäytetyöohjeita ja koulutusalaakohtaisia ohjeistuksia. Opinnäytetyön toteutusvaiheen aikana opiskelija soveltaa tutkimus- ja kehittämisosaamista ja toteuttaa opinnäytetyön etukäteen sovitun aikataulun mukaisesti.

3.4 Opinnäytetyön viimeistely

Opiskelija viimeistelee ja raportoi opinnäytetyön koulutusalan käytänteiden mukaisesti. Viimeistelyvaiheeseen kuuluvat opinnäytetyön Turnitin-tarkastus, mahdollinen seminaari ja vertaisarviointi, blogin, lehdistötiedotteen tai artikkelin kirjoittaminen, itsearviointi ja valmiin opinnäytetyön julkaiseminen Theseus-verkkokirjastossa.

4 Opinnäytetöiden avoimuus, eettisyys ja julkaiseminen

4.1 Opinnäytetöiden avoimuus ja tutkimusluvut

LAB-ammattikorkeakoulu noudattaa avoimen tieteen ja tutkimuksen (ATT) tavoitteita ja periaatteita. Avoimen tieteen ja tutkimuksen (ATT) tavoitteena on kasvattaa tieteen ja tutkimuksen laatua ja luotettavuutta avoimuuden kautta sekä lisätä tieteen ja tutkimuksen yhteiskunnallista ja sosiaalista vaikuttavuutta. Tavoitteena on tiedon sujuva liikkuminen koko yhteiskunnassa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014.)

Avoimuuden tavoite koskee tutkimuksen tuloksia ja tuotoksia, joita tulisi jakaa mahdollisimman laajasti. Avoimuus koskee myös tutkimusaineistoja ja tutkimusmenetelmiä, jolloin tutkimuksen läpinäkyvyys ja luotettavuus vahvistuvat.

Ammattikorkeakouluissa tehtävien opinnäytetöiden osalta avoimuuden tavoitteena on saada opinnäytetöissä tuotettu tieto ja tuotokset laajasti esille ja siten mahdollistaa niiden hyödyntäminen innovaatioiden pohjaksi ja kaupallistamiseksi. Tämä tehdään tutkimuseettiset ja oikeudelliset kysymykset huomioiden.

LABissa tehtävissä opinnäytetöissä avoimuus merkitsee seuraavaa:

- Opinnäytetyö julkaistaan avoimesti Theseuksessa (myös liikesalaisuuksia sisältävistä opinnäytetöistä tehdään julkinen versio, ks. tarkemmin luku 4.3).
- Opinnäytetyöstä ja sen keskeisistä tuloksista voidaan julkaista blogi LABin julkaisukanavalla.
- Opiskelijaa kannustetaan julkaisemaan opinnäytetyöhön pohjautuvia tutkimusartikleita open access -julkaisuissa.

Hyvä tieteellinen käytäntö

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) tehtävänä on edistää tutkimuseettisyyttä koskevaa keskustelua ja tiedotustoimintaa Suomessa sekä toimia aloitteentekijänä tutkimuseettikan edistämiseksi. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa edistää hyvää tieteellistä käytäntöä ja samalla varmistaa, että loukkausepäilyt voidaan käsitellä asiantuntevasti, oikeudenmukaisesti ja mahdollisimman nopeasti. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.)

Neuvottelukunnan laatimat tutkimuseettiset ohjeet pyrkivät määrittelemään hyvää tieteellistä käytäntöä ja sen loukkauksia monitieteisestä näkökulmasta. Niiden tavoitteena on hyvän tieteellisen käytännön edistäminen ja tieteellisen epärehellisyyden

ennaltaehkäiseminen kaikissa tutkimusta harjoittavissa organisaatioissa, kuten yliopistoissa, tutkimuslaitoksissa ja ammattikorkeakouluissa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.)

Tiedonantajien informointi ja suostumus

Opinnäytetyön laatimisessa ja aineiston keräämisessä on noudatettava henkilötietojen käsittelyyn liittyvää lainsäädäntöä. Merkittävin henkilötietojen käsittelyä koskeva laki on EU:n yleinen tietosuoja-asetus (EU 2016/679). Henkilötietojen käsittelyyn on kiinnitettävä erityisesti huomiota, jos tutkimusaineistoon sisältyy henkilötietoja sisältävä opiskelijan tekemä tutkimus (aineisto kerätty esimerkiksi haastattelemalla, kyselyllä tai havainnoimalla) tai opiskelijalla on pääsy tietokantoihin, jotka sisältävät henkilötietoja. (Tietosuojaohjeistus opiskelijoille_LAB 2020; Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto 2016.)

Opinnäytetyöhön osallistuvia tiedonantajia tulee informoida etukäteen opinnäytetyön tarkoituksesta, tekijästä ja opinnäytetyöhön kerättävän tutkimusaineiston käsittelytavoista. Henkilötiedot kerätään aina tiedonantajan kirjallisella suostumuksella. Jos henkilötiedot kerätään esimerkiksi Webropol-järjestelmän kautta, tiedonantaja voi antaa suostumuksensa esimerkiksi rastittamalla suostumusta ilmaisevan kohdan henkilötietojen keräämiseksi. (Tietosuojaohjeistus opiskelijoille_LAB 2020.)

Henkilötietoja kerätessä on aina laadittava tietosuojailmoitus ja huolehdittava ilmoituksen tiedoksi saattamisesta tutkimukseen osallistuville (ks. tietosuojailmoitusmalli). Tietosuojailmoitus tulee esittää esimerkiksi yrityksissä haastattelututkimuksia tehtäessä tai liittää Webropolin kautta tehtävän kyselyn liitteeksi. (Tietosuojaohjeistus opiskelijoille_LAB 2020.)

LABin opiskelijoiden opinnäytetöitä koskevat tutkimusluvut

LABin henkilöstöön tai opiskelijoihin kohdistuvissa opinnäytetöissä tutkimusluvan myöntää sen yksikön johtaja, jonka opiskelijoita tai henkilöstöä opinnäytetyö koskee. Mikäli opinnäytetyö koskee useamman kuin yhden yksikön opiskelijoita tai henkilöstöä, tutkimusluvan myöntää sen yksikön johtaja, missä opinnäytetyön tekijä opiskelee. LAB-ammattikorkeakoulu ei luovuta henkilöstön eikä opiskelijoiden tietoja tutkimustarkoitukseen mutta voi välittää tutkimuspyynnön kyseisille henkilöille. Opinnäytetyön tekijän tulee noudattaa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisemia hyvän tieteellisen käytännön menettelytapoja. LAB-ammattikorkeakoulun ulkopuolisen työelämä- ja hanketoimijan toimeksiantona tehtävässä opinnäytetyössä noudatetaan kyseessä olevan organisaation säädöksiä ja lupamenettelyä.

LABin henkilöstöön ja/tai opiskelijoihin kohdistuvan, LABissa tehtävän opinnäytetyön lupa anotaan opinnäytetöitä koskevalla tutkimuslupa-anomuksella. Lupa-anomukseen liitetään

opinnäytetyön ohjaajan hyväksymä suunnitelma. Tutkimuslupapäätös lähetetään tiedoksi hakijalle.

4.2 Opinnäytetyön Turnitin-tarkastus

LAB-ammattikorkeakoulussa on käytössä tekstin alkuperäisyyden tarkastamiseen tarkoitettu Turnitin-ohjelma. Opinnäytetyösuunnitelman ja valmiin opinnäytetyön palauttamisesta Turnitin-tarkastukseen on olemassa koulutusalaakohtaiset ohjeet.

Opiskelija ja opinnäytetyön ohjaaja saavat Turnitin-ohjelmasta analysointiraportin, josta selviävät opinnäytetyön mahdolliset yhtäläisyydet vertailtavaan lähdeaineistoon. Opinnäytetyö jää palvelun tietokantaan vertailuaineistoksi, joten myös opiskelijan oma työ on suojassa muiden plagioinnilta.

4.3 Opinnäytetyön julkaiseminen ja arkistointi

Opinnäytetyö on korkeakoulututkinnon osa, jonka tulee olla avoimesti arvioitavissa. Hyväksytyt opinnäytetyöt ovat julkisia julkisuuslain (621/1999) perusteella. Julkisuudella taataan opinnäytetöiden objektiivinen ja tasapuolinen arviointi.

Opinnäytetyöhön kuuluvat tietynlaiset sisällöt, esimerkiksi yritysten liikesalaisuudet, saattavat poikkeuksellisesti tehdä opinnäytetyöstä joiltakin osin salassa pidettävän. Mikäli mahdollista, työ julkaistaan kokonaisuudessaan siten, että toimeksiantajan nimi jää pois, ja siitä käytetään nimitystä Yritys X. Tällöin on huolehdittava, että yritys ei ole myöskään tunnistettavissa opinnäytetyön sisällön perusteella.

Salassa pidettävät asiat voidaan tarvittaessa tuoda esiin liitetiedostossa, jota ei julkaista ja joka jää ainoastaan yhteistyökumppanin käyttöön. Opinnäytetyö on tällöin laadittava siten, että työstä julkaistaan Theseuksessa liikesalaisuustietoja sisältämätön versio eikä opinnäytetyössä viitata salassa pidettäviin liitetiedostoihin. Opinnäytetyöhön ei jätetä pelkkiä otsikoita, mikäli niiden alle tuleva teksti pitää poistaa tai siirtää liitetiedostoon salatun tiedon takia. Opinnäytetyössä ei myöskään mainita, että jokin kohta on jäänyt pois eikä tekstiä peitetä millään tavalla. Opinnäytetyötä ohjaavilla opettajilla ja opiskelijalla on luottamuksellisia tietoja koskeva vaitiolovelvollisuus. Opinnäytetyö arvioidaan julkisen version perusteella.

Opinnäytetyön tallentaminen Theseukseen

Opiskelija tallentaa hyväksytyyn opinnäytetyönsä sähköisen version tiivistelmiseen (pdf-muodossa) Suomen ammattikorkeakoulujen yhteiseen julkaisukanavaan, verkkokirjasto Theseukseen hyväksymällä palvelun käyttöehdot, valitsemalla halutessaan Creative

Commons -lisenssin ja siirtymällä opinnäytetyön tallennuslomakkeelle. Opinnäytetyön maksimikoko on 512 MB. Theseukseen tallennetaan yksi pdf-tiedosto, joka sisältää myös mahdolliset liitteet. Theseukseen on mahdollista tallentaa pdf:n kanssa myös opinnäytetyöhön liittyviä mp3-formaatissa olevia audiotiedostoja tai mp4-formaatissa olevia videotiedostoja. Ohjeet opinnäytetyön tallentamiseen ovat Theseuksen verkkosivuilla.

Theseuksessa opiskelijalle tallennusvaihtoehtoina ovat joko

1. Avoin kokoelma eli työ avoimessa verkossa internetissä tai
2. Käyttörajattu kokoelma eli rajoitettu käyttö vain oman ammattikorkeakoulusi määrittelemissä IP-osoitteissa.

LAB-ammattikorkeakoulun käyttörajattu kokoelma on käytettävissä vain muutamilta kirjaston koneilta. Opinnäytetyön kuvailutiedot ja tiivistelmä ovat kummassakin kokoelmassa avoimesti luettavissa. Huom. opinnäyte on aina julkinen asiakirja, johon kaikki kiinnostuneet voivat tutustua (Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621). Jos käyttörajatun kokoelman töihin haluaa tutustua korkeakoulun verkon ulkopuolelta, on korkeakoulun tarjottava siihen mahdollisuus käyttörajauksesta huolimatta.

Verkkokirjasto Theseuksen tallennuslomakkeessa on oma paikka jokaiselle opinnäytetyön tekijälle, mikäli tekijöitä on enemmän kuin yksi. Opinnäytetyötä ei siis tallenneta kahteen tai useampaan kertaan, vaan opinnäytetyön syöttäjä tallentaa kaikkien tekijöiden nimet tallennuslomakkeen omiin paikkoihin samassa järjestyksessä kuin tekijöiden nimet ovat työn nimiölehdellä. Kun Theseuksesta haetaan opinnäytetöitä, työ löytyy jokaisen tekijän nimellä.

LAB-ammattikorkeakoulun opiskelija tallentaa opinnäytetyön Theseukseen myös siinä tapauksessa, että opinnäytetyö on tehty yhteistyössä jonkun muun ammattikorkeakoulun opiskelijan kanssa. Tallennettavalla opinnäytetyöllä on tällöin aina LABin nimiösivu.

Opinnäytetyön tekijä vastaa siitä, että Theseukseen tallennetaan opinnäytetyöstä ohjeen mukaan tehty julkaisukelpoinen pdf-tiedosto. Kaikkien Theseuksessa julkaistavien opinnäytetöiden tulee täyttää saavutettavuuteen liittyvät vaatimukset. Kirjasto tarkistaa metatiedot ja julkaisee opinnäytetyön Theseuksessa muutaman työpäivän kuluessa. Opinnäytetyöstä viedään arvosana opintorekisteriin opinnäytetyön Theseukseen tallennuksen jälkeen.

Mikäli opiskelija ei anna lupaa tallentaa opinnäytetyötään Theseukseen, hänelle ohjeistetaan toimintaohjeet kirjastosta. Toimintaohjeet saa lähettämällä asiasta sähköpostia osoitteeseen theseus@lab.fi. Tällöin opinnäytetyön perustiedot tallennetaan kirjaston tietojärjestelmään ja opinnäytetyö arkistoidaan. Kuka tahansa voi tarvittaessa saada opinnäytetyön arkistosta luettavaksi. Yhteistyökumppanilla on oikeus tarkastaa opinnäytetyön sisältö ennen sen julkaisemista.

4.4 Tekijänoikeudet

Opinnäytetyö on tekijänoikeuslaissa (4040/1961) tarkoitettu kirjallinen tai taiteellinen teos, johon sen tekijällä on tekijänoikeus. Jos opinnäytetyön tekijöitä on useita, kuuluu tekijänoikeus kaikille kyseisen teoksen tekijöille. Tekijänoikeus tuottaa opinnäytetyön laatijalle oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla sen yleisön saataviin. Saatettaessa teos yleisön saataviin on tekijä ilmoitettava aina sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii. Tekijällä on oikeus sopia muun muassa teoksen käytöstä ja muihin tekijänoikeuteen liittyvistä taloudellisista oikeuksista erillisellä sopimuksella.

Theseuksessa opiskelija voi valita, mitä oikeuksia hän antaa sähköisen opinnäytetyönsä lukijoille. Oletuksena on "Kaikki oikeudet pidätetään". Tämä tarkoittaa normaalin tekijänoikeuslainsäädännön antamia oikeuksia. Opiskelija voi myös jakaa tekijänoikeuksia opinnäytetyönsä käyttäjälle valitsemalla Creative Commons -lisenssin. Tietoa tekijänoikeuksista ja CC-lisensseistä löytyy Theseuksen verkkosivuilta.

4.5 Opinnäytetyössä syntyvä keksintö

Opinnäytetyötä tehtäessä voi syntyä patentilla tai muulla teollisoikeudella suojattavissa oleva keksintö. Keksintö saattaa olla kysymyksessä, mikäli työssä on kehitetty uusi tekninen laite tai menetelmä tai parannus nykyiseen ja sillä arvioidaan olevan teollista tai kaupallista merkitystä.

Keksintöasioista on keskusteltava kaikkien työn osapuolten kesken (opiskelija, työn tarkastajat korkeakoululla ja opinnäytteen toimeksi antanut organisaatio). Mikäli työn yhteydessä syntynyt keksintö aiotaan patentoida, on patenttihakemus jätettävä ennen työn julkistamista. Muussa tapauksessa työ on kirjoitettava siten, ettei keksintö siitä paljastu.

Mikäli opinnäytetyössä syntyvä keksintö on tehty työsuhteessa yritykseen, noudatetaan työsuhdekeksintölakia (656/1967) ja jos keksintö on syntynyt työsuhteessa korkeakouluun, noudatetaan korkeakoulukeksintölakia (369/2006). Mahdollisen keksinnön patentoimisessa noudatetaan voimassa olevaa patentointilainsäädäntöä tai muuta teollisoikeuksien suojaamista koskevaa lainsäädäntöä, ellei osapuolten välillä (opiskelija, korkeakoulu, toimeksiantaja) ole muuta sovittu. Lisätietoja asiasta saa LAB-ammattikorkeakoulun ja LUT-yliopiston yhteisistä tutkimus- ja innovaatiopalveluista.

5 Opinnäytetyön arviointi ja kypsyysnäyte

5.1 Opinnäytetyön arviointi

Opinnäytetyön arvosanan lähtökohtana on osaamisperustainen arviointi. Opinnäytetyön arvioinnin kohteita ovat aiheen valinta ja tavoitteet, tietoperusta ja lähteiden käyttö, toteutus ja menetelmät, tulokset johtopäätökset ja niiden esittäminen, asiantuntijuus ja opinnäytetyöprosessi sekä raportointi ja kieliasu. Arviointikriteerit esitetään liitteessä 1.

Opinnäytetyön arviointiin osallistuvat opinnäytetyön ohjaaja ja mahdollinen toinen arvioija. Yhteistyökumppanin edustajalla on mahdollisuus antaa palautetta opinnäytetyöstä. Ohjaaja vastaa siitä, että opinnäytetyön arviointi kirjataan opintosuoritusrekisteriin.

5.2 Kypsyysnäyte

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyöprosessiin liittyy pakollinen kypsyysnäyte, joka kirjoitetaan blogina, lehdistötiedotteena tai artikkelina. Kypsyysnäyte on yksilötehtävä, vaikka opinnäytetyö olisi tehty parityönä. Kypsyysnäytteen voi kirjoittaa siinä vaiheessa, kun opinnäytetyö on valmis ja ohjaaja antaa luvan kypsyysnäytteen kirjoittamiseen. Opiskelija ja opinnäytetyön ohjaaja sopivat, millainen kypsyysnäyte kirjoitetaan. Kypsyysnäytteen asiasisällön ja kieliasun arvioi opinnäytetyön ohjaaja. Kypsyysnäyte arvioidaan asteikolla hyväksytty – hylätty.

5.3 Oikaisumenettely

Opinnäytetyön arviointiin tyytymätön opiskelija voi pyytää siihen suullisesti tai kirjallisesti oikaisua arvioinnin suorittaneelta opinnäytetyön ohjaajalta. Oikaisupyyntö on lain mukaan tehtävä 14 päivän kuluessa siitä ajankohdasta, jolloin opiskelijalla on ollut tilaisuus saada arvioinnin tulokset sekä arviointiperusteiden soveltaminen omalta kohdaltaan tietoonsa. Opinnäytetyön ohjaajan on vastattava oikaisupyyntöön opiskelijalle kirjallisesti.

Opiskelija, joka on tyytymätön edellä mainittuun oikaisupäätökseen, voi hakea siihen kirjallisesti oikaisua ammattikorkeakoulun tutkintolautakunnalta 14 päivän kuluessa siitä, kun hän on saanut edellä mainitusta päätöksestä tiedon.

Oikaisumenettelyssä tehtyyn päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

6 Opinnäyteraportin kieli, tyyli, havainnollistaminen, rakenne ja ulkoasu

6.1 Hyvä asiatyyli

Opinnäyteraportit kirjoitetaan huolitellusti, oikeakielisesti ja asiatyylisesti. Tekstin on oltava havainnollista, selkeää, helppolukuista ja johdonmukaista. Puhekielisyydet eivät kuulu hyvään asiatyyliin. Oman alan ammattisanaston käyttö on tarkoituksenmukaista.

Tekstin selkeyteen vaikuttavat sekä sanavalinta että virkerakenne. Hyvä kirjoittaja välttää tarpeettomia täyteverbejä (arviointi suoritetaan → arvioidaan), merkitykseltään epämääräisiä muotisanoja (taholta, toimesta, puitteissa) ja runsasta lauseenvastikkeiden käyttöä. Lauseenvastikkeissa on sekin ongelma, ettei niistä välttämättä käy imi, minkä sivulauseen lauseenvastike korvaa: asiakkaan ollessa kiireinen ~ kun asiakas on kiireinen ~ koska asiakas on kiireinen ~ jos asiakas on kiireinen.

Tekstin tulee olla johdonmukaista ja yhtenäistä asiasisällöltään, rakenteeltaan ja kieliasultaan. Yhtenäisyyden perusedellytys on tekstin huolellinen jäsentäminen, jossa teksti etenee johdonmukaisesti virkkeestä ja kappaleesta toiseen. Jokaisessa luvussa täytyy olla vähintään kaksi kappaletta, ja jokaisessa kappaleessa täytyy olla vähintään kaksi virkettä.

Opinnäyteraportin kirjoittaminen edellyttää referointitaitoa, ja lähdeaineiston referointi kuuluu olennaisesti tieteelliseen kirjoittamiseen. Omin sanoin referoiminen osoittaa, että kirjoittaja on ymmärtänyt referoidun tekstin sisällön. Opinnäyteraportti ei ole kuitenkaan pelkkää lähteiden referointia, vaan myös itsenäistä tiedon tuottamista, analysointia ja johtopäätösten tekoa.

6.2 Opinnäyteraportin havainnollistaminen

Luettavuutta ja ymmärrettävyyttä voidaan parantaa taulukoilla, kuvioilla (mm. diagrammit ja tekniset piirroksot) ja kuvilla (valokuvat ja muut esittävät kuvat). Taulukot, kuviot ja kuvat sijoitetaan alkamaan vasemmasta reunasta eli samasta sarkaimesta kuin tekstikin. Taulukon, kuvion ja kuvan ylä- ja alapuolelle jätetään yhden rivin verran tyhjää tilaa. Ne on numeroitava juoksevasti sekä otsikoitava. Otsikot tulevat niiden alapuolelle. Otsikko ei ole virkemäinen kuvateksti. Taulukoihin, kuvioihin ja kuviin viitataan numerolla niitä edeltävässä tekstissä, esimerkiksi suluissa (Kuva 1, Kuvio 1, Taulukko 1) tai tekstin lomassa näin: Metropol-hotellin aula on nähtävissä kuvassa 1.

Kuva 1. Metropol-hotellin aula (Kivi 2015)

Kuvia voidaan käyttää opinnäytetoissa tekijänoikeuslain 22. §:n ja 25. §:n perusteella siteeraamalla, kunhan lähde eli tekijä mainitaan. Tällöin lähdetieto merkitään lähdeviitteenä:

Kuva 1. Kissa (Virtanen 2020, 36)

Poikkeuksen tästä tekijänoikeuslain mukaisesta kuvien käytöstä tekee Rakennustietosäätiö:

RT-kortistosta ei saa kopioida kuvia suoraan edes opinnäytetöihin. RT-korttien asiasisältöä saa normaalisti käyttää lähdetietoina tekijänoikeuslain puitteissa, mutta RT-korttien sisältämien kuvien, kuvioiden, taulukoiden tai kuvakaappausten ottaminen suoraan sisällöstä ei ole sallittua. Jos opiskelija haluaa käyttää kuvia, hänen on annettava niihin erillinen lupa Rakennustiedolta, joka päättää tahollaan myöntääkö luvan vai ei. Lupa yleensä annetaan. Lähdeviite kuvan yhteyteen ja tieto lähdeluetteloon on merkittävä seuraavasti:

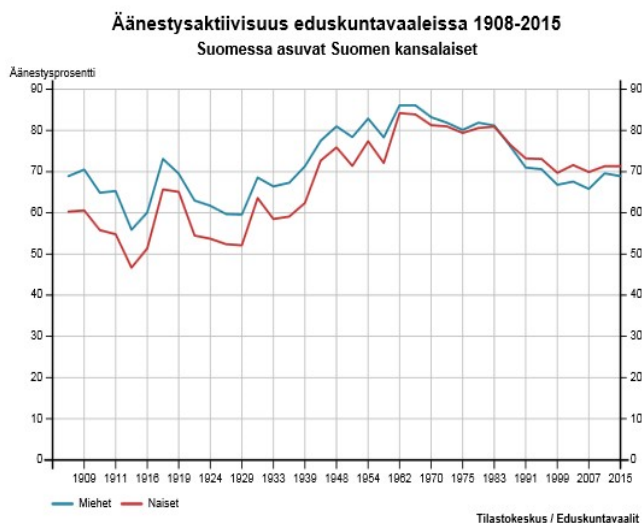
RT/KH/LVI/Ratu/Infra XX-XXXXX tai kirjan tekijä. Kortin otsikko tai kirjan nimi. Copyright Rakennustietosäätiö RTS 20XX.

Esimerkiksi: Ratu C2-0454. Rakennustyömaan aluesuunnittelu. Copyright Rakennustietosäätiö 2017.

Opinnäytetyöntekijän omiin kuviin ei tarvitse opinnäytetoissa merkitä lähdettä. Mikäli tekijä haluaa merkitä omaan kuvaan, kuvan otsikon perään merkitään etu- ja sukunimi seuraavan mallin mukaan. Tekijää ei tässä tapauksessa merkitä lähdeluetteloon.

Kuva 2. Koira (Kuva: Maija Meikäläinen)

Mikäli kuvaa, kuviota tai taulukkoa on lähdeoteoksessakin käytetty siteeraus oikeuden mukaisesti, lähdeviite merkitään samoin kuin silloin, kun tekstin referoinnissa käytetään toisijaista lähdettä: (Laine 2008, Virtasen 2021, 34 mukaan). Jos opiskelija on ottanut kuvan, kuvion tai taulukon tiedot lähteestä mutta muokannut ulkoasun itse, lähdeviite tulee merkitä esimerkiksi näin: (mukailtu Laine 2018). Kuvien, kuvioiden ja taulukoiden lähteet merkitään lähdeluetteloon muiden lähteiden joukkoon, eikä niistä tehdä erillisiä lähdeluetteloita.

Kuvio 1. Äänestysaktiivisuus eduskuntavaaleissa 1908–2015 (Tilastokeskus 2015)

Taulukon, kuvion ja kuvan koko sisältöä ei selosteta uudelleen tekstissä, vaan tietoja arvioidaan ja niistä tehdään johtopäätöksiä. Kuvioissa ja taulukoissa ei tarvitse noudattaa opinnäytetöiden ulkoasuohjetta; esimerkiksi kirjainlaji ja riviväli voivat olla erilaiset. Kuvan, kuvion ja taulukon tulisi mahtua yhdelle sivulle, samoin niiden otsikon. Isommat kuvat, kuviot tai taulukot sijoitetaan pääsääntöisesti liitteiksi.

	1980	1990	2000	2010	2011	2012	2013	2014
	1 000							
Asuinrakennukset	840	1 005	1 111	1 235	1 246	1 258	1 266	1 278
Erilliset pientalot	773	908	993	1 102	1 111	1 122	1 128	1 139
Rivi- ja ketjutalot	23	53	66	76	77	78	79	79
Asuinkerrostalot	44	45	52	57	57	58	58	59
Muut rakennukset	92	158	189	211	214	217	218	220
Kesämököt	252	368	451	489	493	496	499	500
Saunat ¹⁾	548	932	1 212	1 502	1 529	1 555	1 581	1 591
1) Vain huoneistokohtaiset saunat. Saunoja on kaikkiaan arvioitu olevan v. 2014 lopussa yli 2 000 000.								

Taulukko 1. Rakennukset ja kesämököt (Tilastokeskus 2016)

Myös kaavat numeroidaan juoksevasti, ja niihin viitataan tekstissä samaan tapaan kuin taulukoihin, kuvioihin ja kuviin. Kaavojen merkitsemisessä käytetään kaavaeditoria. Kaava sisennetään, ja kaavan numero tulee sulkuihin kaavan oikealle puolelle (kaava 1).

$$x = \frac{-b \pm \sqrt{b^2 - 4ac}}{2a} \quad (1)$$

Luetelmat osana tekstiä

Opinnäyteraportin tekstin tulee pääsääntöisesti koostua virkkeiden muodostamista kappaaleista. Mikäli luettelma on perusteltua käyttää, noudatetaan seuraavia sääntöjä.

Luetelma koostuu johdantolauseesta ja luettelokohdista. Luettelokohtien jälkeen pilkut jätetään pois. Jokaisen kohdan on myös sovittava muodoltaan johdantolauseen jatkoksi.

Kokonainen luku ei voi koostua pelkistä luettelista. Luettelmissa käytetään opinnäytetyön kirjoitusohjelmassa olevaa tyyliä LAB bullet list.

EKG:n seurannalla saadaan tietoa

- sydämen rytmistä
- johtoratojen toiminnasta
- sydänlihaksen hapenpuutteesta sekä sen laajuudesta ja sijainnista
- sydänlihassairauksista
- elektrolyyttitasapainosta
- sydämen lihaseinän rakenteesta (Ilola ym. 2013, 44–45).

Ilolan ym. (2013, 44–45) mukaan EKG:n seurannalla saadaan tietoa

- sydämen rytmistä
- johtoratojen toiminnasta
- sydänlihaksen hapenpuutteesta sekä sen laajuudesta ja sijainnista
- sydänlihassairauksista
- elektrolyyttitasapainosta
- sydämen lihaseinän rakenteesta.

Jos johdantolause on kokonainen lause, sen jälkeen tulee kaksoispiste. Kaksoispistettä käytetään myös, jos johdantolauseessa ei ole predikaattia.

EKG:n seurannalla saadaan tietoa seuraavista asioista:

- sydämen rytmistä
- johtoratojen toiminnasta
- sydänlihaksen hapenpuutteesta sekä sen laajuudesta ja sijainnista
- sydänlihassairauksista
- elektrolyyttitasapainosta
- sydämen lihaseinän rakenteesta (Ilola ym. 2013, 44–45).

EKG:n seurannalla saadaan tietoa seuraavista asioista (Ilola ym. 2013, 44–45):

- sydämen rytmistä
- johtoratojen toiminnasta
- sydänlihaksen hapenpuutteesta sekä sen laajuudesta ja sijainnista
- sydänlihassairauksista
- elektrolyyttitasapainosta
- sydämen lihaseinän rakenteesta.

Mikäli luotelman kohdat eivät ole kokonaisia virkkeitä, kuten edellä olevissa esimerkeissä, jokainen kohta alkaa pienellä alkukirjaimella ja vasta viimeisen luotelman kohdan perään tulee piste. Jos luettelon kohdat ovat kokonaisia virkkeitä, jokainen kohta alkaa isolla alkukirjaimella ja päätetään pisteeseen. Yhdessä luettelokohdassa voi olla useampikin virke.

Ryhmäytymisessä käydään läpi seuraavat vaiheet:

- Ensin toisilleen vieraat ryhmän jäsenet ovat vieraskoreita.
- Seuraavaksi ryhmässä alkaa ilmetä konflikteja ja ryhmän jäsenet koettelevat toisiaan.
- Viimeisessä vaiheessa tilanne tasaantuu. Vasta silloin ryhmä on valmis työskentelemään tuloksellisesti.

6.3 Opinnäytetyön rakenne

Opinnäytetyön osiot ovat

- nimiösivu
- tiivistelmä
- abstrakti
- sisällys
- lyhenneluettelo / käsitteet / termit (vain tarvittaessa)
- johdanto
- varsinainen käsittely (useita lukuja)
- yhteenveto ja pohdinta
- lähteet
- liitteet (vain tarvittaessa).

Nimiösivu

Nimiösivuun kirjoitetaan valmiille pohjalle, jossa on LAB-ammattikorkeakoulun logo. Nimiösivulle kirjoitetaan seuraavat tiedot:

- opinnäytetyön nimi
- LAB-ammattikorkeakoulu
- tutkinto, esim. Insinööri (YAMK), Muotoilija (YAMK), Restonomi (YAMK), Tradenomi (YAMK)
- työn valmistumisvuosi (esim. 2023)
- tekijän nimi (etunimi sukunimi).

Tiivistelmä

Tiivistelmä tulee ilman sivunumeroa ennen sisällysluettelo. Sen tarkoituksena on kertoa työn ydinsisältö. Tiivistelmässä vastataan kysymyksiin:

- Mitä ja miksi tehtiin?
- Miten tehtiin ja millaisia menetelmiä käytettiin?
- Mitkä ovat keskeiset tulokset ja tuloksista tehdyt päätelmät?

Tiivistelmä kirjoitetaan opinnäytetyön kirjoituspohjassa olevalla tyylillä LAB Abstract text, ja sen pituus on yksi sivu. Tiivistelmässä käytetään passiivia. Erityistä huomiota tulee kiinnittää oikeakielisyyteen ja oikeiden termien käyttöön. Tiivistelmän aikamuoto on mennyt aikamuoto, yleensä imperfekti, kun kerrotaan taustoista ja jo tehdystä työstä, esimerkiksi Työssä tutkittiin - -. Päätelmät kirjoitetaan preesensissä. Tiivistelmä on itsenäinen teksti, eikä siinä viitata työhön käyttämällä tämä-pronominia (ei siis kirjoiteta: tässä työssä).

Tiivistelmän loppuun merkitään työtä kuvaavat keskeiset asiasanat. Asiasanoja on 3–7.

Abstrakti

Abstrakti (abstract) eli englanninkielinen tiivistelmä tehdään samaan tapaan kuin suomenkielinen tiivistelmä. Sisällön ja muodon tulee olla sama, mutta englanninkielisen tiivistelmän tulee olla luontevaa englantia, ei sanatarkka käännös suomesta.

Sisällys

Sisällysluettelo sijoitetaan tiivistelmän jälkeen. Sen otsikko on joko Sisällys. Sisällysluettelo luodaan automaattisesti käyttämällä opinnäyteraportin kirjoituspohjassa olevia tyylejä LAB Heading 1, LAB Heading 2 ja LAB Heading 3.

Sisällysluettelosta lukija saa käsityksen opinnäytetyön rakenteesta ja asioiden keskinäisistä suhteista. Jos käytetään alalukuja, niitä pitää olla vähintään kaksi: luku 3.1 edellyttää siis aina lukua 3.2. Enempää kuin kolmea otsikkotasoa ei käytetä (LAB Heading 1, LAB Heading 2 ja LAB Heading 3). Otsikon numeron perään ei tule pistettä.

Liitteet luetellaan allekkain sisällysluettelokentän alapuolella, esimerkiksi: Liite 1. Kyselylomake.

Lyhenneluettelo / Käsitteet / Termit (vain tarvittaessa)

Jos opinnäyteraportissa on runsaasti erityisalan lyhenteitä tai termejä, kannattaa niistä laatia erillinen sanasto. Sanaston paikka on sisällysluettelon jälkeen ennen varsinaista tekstiosaa. Sanasto tulee aakkosjärjestykseen.

Johdanto

Johdanto tutustuttaa lukijan työn aiheeseen. Tutkimuksellisen opinnäytetyön johdannossa kerrotaan opinnäytetyön taustaa, tavoite, rajaus ja tutkimuskysymykset sekä myös tutkimusmenetelmät, ellei niitä esitellä tutkimuksen toteutuksen osiossa. Toiminnallisen opinnäytetyön johdannossa kerrotaan opinnäytetyön taustaa, kehittämistehtävä tai toimeksianto sekä tavoite ja rajaus. Jos opinnäytetyö tehdään toimeksiantona, tilaaja esitellään lyhyesti johdannossa. Opinnäyteraportin sisältöteksti kirjoitetaan opinnäytetyön kirjoitus pohjassa olevalla tyylillä LAB normal.

Varsinainen asian käsittely (useita lukuja)

Varsinainen asian käsittely tarkoittaa tietoperustan lukuja sekä oman tutkimuksen/selvityksen tai kehittämistehtävän/toimeksiannon raportointia. Lukujen ensimmäinen alaotsikko (esimerkiksi 3.1) tulee suoraan pääotsikon (esimerkiksi 3) alapuolelle, eikä otsikoiden väliin tule minkäänlaista johdantokappaletta. Sen sijaan toisen portaan alaotsikon alle tulee aina tekstiä ennen kolmannen portaan otsikkoa.

Tekstiä voidaan jaksottaa myös käyttämällä numeroimattomia väliotsikoita. Väliotsikot merkitään numeroitujen alaotsikoiden tapaan omille riveilleen, mutta niitä ei numeroida, eikä niitä laiteta sisällysluetteloon. Väliotsikot lihavoidaan. Väliotsikot tehdään tyylillä LAB non-numbered subtitle (bolded). Esimerkkeinä väliotsikosta ovat tämän luvun 6.3 otsikot Yhteenveto, Lähteet ja Liitteet.

Yhteenveto ja pohdinta

Yhteenvedon ja pohdinnan tulee sopia yhteen johdannon kanssa. Yhteenvedon ja pohdinnan tulee sopia yhteen johdannon kanssa. Tutkimuksellisessa opinnäytetyössä kerrataan opinnäytetyön tavoite ja tulokset, pohditaan tulosten käytettävyyttä ja luotettavuutta ja opinnäytetyön eettisyyttä sekä tehdään jatkotutkimusehdotuksia. Toiminnallisessa opinnäytetyössä kerrataan opinnäytetyön tavoite, arvioidaan kehittämis- tai toimeksiantoprosessia ja tuotosta sekä tehdään jatkokehitysehdotuksia.

Lähteet

Ohjeet lähteiden merkintään ovat luvussa 7. Otsikko Lähteet kirjoitetaan tyylillä LAB Non-numbered heading.

Liitteet (vain tarvittaessa)

Liitteisiin sijoitetaan kaikki sellainen materiaali, jonka ei asian ymmärtämisen kannalta tarvitse olla tekstissä mutta johon tekstissä viitataan. Näitä voivat olla esimerkiksi kyselylomakkeet ja tekniset piirustukset. Liitteisiin voi myös sijoittaa aineiston, jota työn

toimeksiantaja ei halua julkisuuteen. Tällainen salainen liite ei tule julkisen opinnäytetyön liitteeksi, eikä siihen siksi viitata opinnäytetyöraportissa. Liitteenä voi olla laaja, raporttiosuudesta erillinen osuus, esimerkiksi toimeksiantajalle laadittu ohjeistus tai suunnitelma, jossa ei tarvitse noudattaa opinnäyteraportin kirjoitusasua ja asettelua. Liitteissä ei jatku raportin sivunumerointi. Useampisivuisissa liitteissä on oma sivunumerointi.

Liitteet numeroidaan ja otsikoidaan: Liite 1. Liitteet sijoitetaan opinnäyteraportin loppuun lähteiden jälkeen. Kaikkiin liitteisiin tulee raportin sopivassa asiayhteydessä viitata. Liitteeseen viitataan käyttämällä liitteen numeroa, esimerkiksi suluissa (Liite 1) tai tekstin lomassa näin: Kyselylomake on liitteessä 1.

Koska raportin sivunumerointi ei jatku liitteissä, liitteet mainitaan sisällysluettelokentän alapuolella näin:

Liite 1. Otsikko

Liite 2. Otsikko

6.4 Opinnäyteraportin ulkoasu

Opinnäyteraportti kirjoitetaan LAB-ammattikorkeakoulun valmispohjalle, jossa on valmiiksi määritelty esimerkiksi marginaalit, tekstityylit ja välistykset. Mikäli opinnäytetyön visuaalinen sisältö niin vaatii, muotoilun ja media-alan tutkinnoissa opinnäyteraportin ulkoasu voi poiketa LABin ohjeesta. Liitteissä ei tarvitse noudattaa opinnäyteraportin ulkoasuohjeita.

7 Opinnäytetyön tiedonhankinta ja lähteiden merkintä

7.1 Opinnäytetyön tiedonhankinta

Opinnäytetyössä tarvitaan aina taustatietoa tarkasteltavasta aiheesta. Ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyön tietoperusta koostuu tutkimuslähteistä (tieteelliset artikkelit ja tutkimukset) ja käytäntötiedosta (esimerkiksi työelämäorganisaation viralliset ja epäviralliset dokumentit tai ajankohtainen ammatillinen keskustelu esimerkiksi alan intressiryhmissä).

Tiedonhankinnassa kannattaa lähteä liikkeelle LAB Primosta, josta löytyvät tiedekirjaston painetut ja digitaaliset aineistot. Vinkkejä tiedonhankinnan suunnitteluun ja toteuttamiseen sekä tiedon paikantamiseen, arviointiin ja käyttöön löytyy tiedekirjaston tiedonhankinnan oppaasta. Kannattaa myös tutustua myös oman alan oppaisiin, jotta löytää juuri omaan aiheeseesi sopivimmat tiedonlähteet.

Opiskelija saa myös halutessaan henkilökohtaista ohjausta alan keskeisiin tietoaineistoihin, tiedonlähteiden arviointiin tai esimerkiksi lähdeviittausten tekemiseen. Ajanvarauksen henkilökohtaiseen ohjaukseen voi tehdä nettilomakkeella tiedekirjaston kotisivulta. Pika-apua tiedonhankinnan pulmiin saa kirjaston sivuilta löytyvän chatin kautta tai lähettämällä sähköpostia.

Kaukopalvelu auttaa silloin, kun tarvittavaa aineistoa ei löydy Tiedekirjaston omasta kokoelmasta Lahdesta tai Lappeenrannasta. Opinnäytetyötä varten voi tarvittaessa tilata kolme kaukolainaa maksutta. Kaukopalvelupyyntö tehdään nettilomakkeella tiedekirjaston kotisivulta.

7.2 Lähteiden merkintä

Opinnäyteraportin tekstistä tulee käydä selville, mikä on kirjoittajan omaa tekstiä ja mielipiteitä, mikä peräisin muista lähteistä. Samoin tulee menetellä, jos käytetään taulukoita, kuvia tai kuvia, jotka on kopioitu muista lähteistä. Opinnäytetyön tutkimusaineiston hankkimiseksi tehtyjä haastatteluja tai muuta aineistoa ei merkitä lähteeksi.

LAB-ammattikorkeakoulussa käytetään viittausjärjestelmää, jossa on lähdeviite ja sitä vastaavat tiedot lähdeluettelossa. Ohjeistus on luvuissa 7.3 ja 7.4.

7.3 Lähdeviitteet

Kun lähteitä lainataan suoraan tai epäsuorasti, on aina mainittava alkuperäinen lähde. Lähdeviite merkitään sekä suoraan lainaukseen että opinnäytetyön tekijän referoimaan tekstiin.

Painetut lähteet

Kun lähteenä on kirja, lähdeviitteessä mainitaan tekijän sukunimi, painovuosi ja sivunumero(t).

(Tuomi-Sorjonen 2013, 23.)

Kun tekijöitä on kaksi, tekijöiden sukunimien väliin tulee &-merkki.

(Paloniitty & Kauppinen 2011, 13.)

Kun tekijöitä on vähintään kolme, lähdeviitteeseen merkitään vain ensimmäinen nimi ja lyhenne ym.

(Hirsjärvi ym. 2009, 43–45.)

Aikakauslehden, sanomalehden tai kokoomateoksen artikkeliin viitattaessa merkitään lähdeviitteeseen artikkelin kirjoittaja, teoksen julkaisuvuosi ja sivu(t). Lähdeviite näyttää siis samalta kuin kirjaan viitattaessa.

(Ukkola 2016, 32.)

Samantekijän samalta vuodelta olevat julkaisut erotellaan toisistaan pienaakkosin sekä lähdeviitteessä että lähdeluettelossa.

(Juholin 2016a, 23; Juholin 2016b, 35.)

Jos lähteelle ei löydy tekijää, lähdeviitteeksi merkitään otsikko.

(Koulutuksella tulevaisuuteen 2012, 14.)

Suulliset lähteet

Suullisista lähteistä (esimerkiksi luennosta, tv-ohjelmasta tai tietoperustan haastatteluista) tehdään viitemerkintä tavalliseen tapaan tiedon lähteen sekä vuosiluvun mukaan, vain sivunumero jää pois. Empiirisen tutkimusaineiston hankkimiseksi tehtyjä haastatteluja ei merkitä lähteiksi.

(Grönroos 2018.)

Sähköiset lähteet

Myös internetistä tai muista sähköisistä lähteistä saatu tieto merkitään tekijän ja vuosiluvun mukaan. E-kirjoista ja pdf-tiedostoista merkitään myös sivunumerot.

(Nieminen 2016, 23.)

Jos tekijää ei mainita, lähdeviitteeseen merkitään organisaation nimi sekä vuosiluku. Jos vuosilukua ei löydy tekstiyhteydestä, vuosilukua ei mainita.

(Posti Group Oyj 2016.)

(Terveystieteiden tutkimuskeskus.)

Samantekijän tai organisaation samalta vuodelta olevat lähteet erotellaan toisistaan pien-
aakkosin sekä lähdeviitteessä että lähdeluettelossa.

(PHSOTEY 2020a.)

(PHSOTEY 2020b.)

Jos vuosilukua ei ole, pikkukirjaimet merkitään näin:

(Terveystieteiden tutkimuskeskus a.)

(Terveystieteiden tutkimuskeskus b.)

E-kirjaan ja äänikirjaan viitataan samalla tavalla kuin kirjaan:

(Erikson 2018.)

(Juujaarvi ym. 2014.)

(Smith 2008.)

Jos verkkodokumentin sivut on numeroitu, lähdeviitteeseen merkitään myös sivu, jolta tieto on peräisin:

(Ratu C2-0454 2017, 3.)

Lait, asetukset, säädökset

Lakeihin, asetuksiin, säädöksiin yms. viitattaessa merkitään lähdeviitteeksi lain, asetuksen tai säädöksen nimi tai sen virallinen lyhenne luku, vuosi ja pykälä(t), joihin tieto kohdistuu.

(Biopankkilaki 688/2012, 2 §.)

(Valtioneuvoston asetus huumausaineiden valvonnasta 548/2008, 11 §.)

Toissijaiset eli sekundaariset lähteet

Pääsääntöisesti käytetään ensisijaisia lähteitä. Jos ensisijaista lähdetä ei löydy, on kirjoittajan osoitettava lukijalle, että tieto on peräisin toissijaisesta lähteestä.

Robson (1995) jaottelee perinteiset tutkimusstrategiat kolmeen ryhmään: kokeet, survey-tutkimus ja tapaustutkimus (Hirsjärvi ym. 2009, 134).

tai

Perinteiset tutkimusstrategiat jaotellaan kolmeen ryhmään: kokeet, survey- ja tapaustutkimus (Robson 1995, Hirsjärven ym. 2009, 134 mukaan).

Lähdeluetteloon merkitään pelkästään toissijainen lähde, eli tässä esimerkissä lähdeluetteloon merkitään Hirsjärvi ym. 2009 eikä Robson 1995.

7.3.1 Lähdeviitteen ala ja erilaisia viittausmalleja

Lähdeviittauksen jälkeinen piste osoittaa lukijalle, minkä pituisesta lainauksesta on kyse. Kun lähdeviite koskee vain yhtä virkettä, sisällytetään lähdeviite kyseessä olevaan virkkeeseen. Virkkeen päättävä piste tulee siis sulkeiden ulkopuolelle.

Hyvällä henkilöjohtamisella voidaan edistää sitä, että kaikki työntekijät pääsevät näyttämään ja kehittämään omaa osaamistaan (Ekholm & Salmenkangas 2015, 35–36).

Kun lähdeviite koskee useita virkkeitä, viimeisen virkkeen perään tulee piste. Tällöin lähdeviite muodostaa oman kokonaisuuden, jolloin piste merkitään myös sulkeiden sisään.

Edustuskuluihin sisältyvä arvonlisävero ei ole vähennyskelpoista. Edustuskulut ovat kuluja, joilla pyritään uusien liikesuhteiden luomiseen, entisten säilyttämiseen tai parantamiseen tai liiketoiminnan edistämiseen jollakin muulla tavalla. (Tuomi-Sorjonen 2013, 53.)

Jos samaan viitteeseen tulee usean eri kirjoittajan lähteitä, lähdetiedot sijoitetaan aikajärjestykseen ja erotetaan toisistaan puolipisteellä.

Tiedottajan tehtäviä yrityksessä tai organisaatiossa on käsitelty useissa teoksissa (Siukosaari 2015, 205; Ojanen 2016, 18; Kuutti 2017, 102).

Tekijä voidaan mainita jo tekstikappaleen alussa. Tällöin sulkeisiin laitetaan heti tekijän nimen jälkeen vuosiluku ja sivu(t). Lähdeviite ulottuu tässä tapauksessa kappaleen loppuun, ellei asiaa toisin tekstissä kerrota.

Siukosaari (2012, 93) toteaa, että esimiesviestinnän tavoite on selkeä: lisätä tietoisuutta omassa yksikössä kaikesta mikä liittyy tuloksen tekijään, työn tekeen ja taloon. Tavoitteena on myös hyvä ilmapiiri omassa yksikössä ja koko organisaatiossa. Myös tämän opinnäytetyön aineisto tukee Siukosaaren havaintoja.

Siukosaaren (2012, 93) tutkimuksessa todetaan, että esimiesviestinnän - - -

Ekholmin ja Salmenkankaan (2015, 35–36) mukaan hyvällä henkilöjohtamisella voidaan edistää sitä, että kaikki työntekijät pääsevät näyttämään ja kehittämään omaa osaamistaan.

Juujärvi ym. (2014) korostavat, että - -

Keskeisin lainkohta on mallioikeuslain (221/71) 6. pykälän säännös, jossa käsitellään - - -

On hyvä käyttää näitä kumpaakin edellä esiteltyä viittaustapaa.

7.3.2 Suora lainaus

Suoraa lainaamista tulisi välttää, ellei kyseessä ole esimerkiksi laki tai asetus. Suoran lainauksen on oltava sana sanalta, merkki merkiltä samanmuotoinen kuin alkuperäisteksti. Käyttämällä opinnäytetyön kirjoitusohjelmassa olevaa tyyliä LAB citation suora lainaus kursivoituu ja sisentyy seuraavaan sarkaimeseen. Lähdeviitettä ei pidä kursivoida. Lähde mainitaan selvästi joko edeltävässä tekstissä tai heti lainauksen jälkeen. Suoran lainauksen edelle ja jälkeen jätetään tyhjä rivi.

Jokaisella Suomessa pysyvästi asuvalla henkilöllä on oikeus ilman syrjintää hänen terveydentilansa edellyttämään terveyden- ja sairaanhoitoon niiden voimavarojen rajoissa, jotka kulloinkin ovat terveydenhuollon käytettävissä (Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992, 3§).

Jokaisella Suomessa pysyvästi asuvalla henkilöllä on oikeus ilman syrjintää hänen terveydentilansa edellyttämään terveyden- ja sairaanhoitoon niiden voimavarojen rajoissa, jotka kulloinkin ovat terveydenhuollon käytettävissä. Suomessa tilapäisesti oleskelevien henkilöiden oikeudesta hoitoon on voimassa, mitä siitä erikseen säädetään tai valtioiden välillä vastavuoroisesti sovitaan. Kunnan ja valtion velvollisuudesta järjestää terveydenhuollon palveluja on lisäksi voimassa, mitä kansanterveyslaissa, erikoissairaanhoitolaissa, terveydenhuoltolaissa (1326/2010). (Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992, 3 §.)

Lyhyt suora lainaus voi myös olla virkkeen sisällä. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (7885/1992, 3§) määrittää, että *jokaisella Suomessa pysyvästi asuvalla henkilöllä on oikeus ilman syrjintää hänen terveydentilansa edellyttämään terveyden- ja sairaanhoitoon.*

7.4 Lähdeluettelo

Lähdeluettelo sisältää tarkat tiedot käytetyistä lähteistä. Lähdeviitteessä mainittu kirjoittajan nimi tai muu lähde, esimerkiksi julkaisun nimi, mainitaan lähdeluettelossa. Tämän avulla lukija löytää lähdeviitteissä mainitut lähteet lähdeluettelosta. Kaikki käytetyt lähteet merkitään lähdeluetteloon aakkosjärjestyksessä. Lähdeluetteloon merkitään vain ne lähteet, joihin tekstissä on viitattu. Otsikoksi merkitään Lähteet, ja se tehdään opinnäytetyön kirjoitus-pohjassa olevalla tyylillä LAB Non-numbered heading.

Jos liitteessä käytetään lähteitä, niitä ei merkitä opinnäyteraportin lähdeluettelo. Liitteessä on tarvittaessa oma lähdeluettelo.

7.4.1 Painetut lähteet

Kirja:

- tekijän nimi
- ilmestymisvuosi
- teoksen nimi
- julkaisusarja, jos teos on ilmestynyt sarjassa
- julkaisupaikka (kustantajan kotipaikka)
- kustantaja.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Ratu C2-0454. 2017. Rakennustyömaan aluesuunnittelu. Rakennustieto.

Saman tekijän lähteet merkitään niiden julkaisuvuoden mukaisessa järjestyksessä, vanhin ensin. Kun sekä tekijä että vuosi ovat samat, lähteet erotetaan pienaakkosilla.

Juholin, E. 2009a. Communicare!: Viestintä strategiasta käytäntöön. Helsinki: Infor.

Juholin, E. 2009b. Viestinnän vallankumous: Löydä uusi työyhteisöviestintä. Helsinki: WSOYpro.

Jos joku tieto, kuten tekijän nimi tai kustantajan kotipaikka puuttuu, sitä ei merkitä:

Ratu C2-0454. 2017. Rakennustyömaan aluesuunnittelu. Rakennustieto.

Aikakaus- ja sanomalehtiartikkeli:

- kirjoittajan nimi
- julkaisuvuosi
- artikkelin nimi
- tiedot lehdestä
- sivut, joilla artikkeli on

Hellberg, K. 2018. Koulukirjasto innostaa oppilaita lukemaan. Uusimaa 10.3.2018, 20.

Ukkola, J. 2019. Ruumiin kulttuuria kulttuurikaupungissa. Suomen Kuvalehti 3/2019, 29–33.

Artikkeli toimitetussa kokoomateoksessa:

- kirjoittajan nimi
- julkaisuvuosi
- artikkelin nimi
- kokoomateoksen toimittaja
- teoksen nimi
- julkaisupaikka (kustantajan kotipaikka)
- kustantaja
- sivut.

Matikainen, J. 2008. Organisaatio- ja johtamisviestintä verkossa. Teoksessa Aula, P. (toim.) Kivi vai katedraali. Organisaatioviestintä teoriasta käytäntöön. Porvoo: Infor, 171–190.

Lait, asetukset, säädökset ja komiteamietinnöt:

- nimi
- koodinumero
- vuosi.

Biopankkilaki 688/2012.

Valtioneuvoston asetus huumausaineiden valvonnasta 548/2008.

Standardit:

- standardin tunnus ja numero

- julkaisuvuosi
- nimi
- julkaisupaikka
- julkaisija.

SFS 5831. 1998. Viittaaminen sähköisiin dokumentteihin tai niiden osiin.
Helsinki: Suomen Standardisoimisliitto.

7.4.2 Sähköiset lähteet

Sähköiset lähteet merkitään yhtä tarkasti kuin paperisetkin lähteet. Niihin tulee kuitenkin merkitä päivämäärä, jolloin lähteeseen on viitattu. Verkkosoitteen loppuun ei tule pistettä.

Tavallisesti lähteestä merkitään tekijä ja julkaisutiedot seuraavasti:

- kirjoittaja
- julkaisuvuosi (jos tästä ei ole mainintaa, vuotta ei mainita)
- otsikko
- julkaisija / kustantaja
- päivämäärä, jolloin lähteeseen on viitattu
- saatavuus ja verkko-osoite.

Vihtonen, J. 2016. Liiketalouden alan opiskelijat järjestivät FellmanniCampukselle upeat messut. Lahden ammattikorkeakoulu. Viitattu 30.1.2020.
Saatavissa <http://www.lamk.fi/ajankohtaista/Sivut/Liiketaloudenalan-opiskelijat-jarjestivat-FellmanniCampukselle-upeat-messut.aspx>

Jos www-sivulle ei löydy kirjoittajaa, lähteeseen merkitään sivujen ylläpidosta vastaava organisaatio tai sivun otsikko. Seuraavassa esimerkissä sivustolla ei ole vuosilukua:

Terveystieteiden tutkimuskeskus. Terveystieteen eettiset suositukset. Viitattu 12.2.2020. Saatavissa https://www.terveydenhoitajaliitto.fi/ammatti/terveydenhoitajan_eettiset_suosituks

Mikäli verkkosivu on saatavilla vain rajoitetusti, esimerkiksi maksullisena tai kirjautuneena, käytetään verkko-osoitteen edessä merkintää Saatavissa rajoitetusti.

Tilinpäätöstiedote 2021. LAB-intra. Viitattu 15.4.2022. Saatavissa rajoitetusti <https://lut.sharepoint.com/sites/intra-lab/SitePages/Tilin.asp>

Verkkolehdet:

- kirjoittaja

- vuosi
- artikkelin nimi
- lehden nimi
- lehden numero tai Vol. (issue), sivu(t)
- päivämäärä, jolloin lähteeseen on viitattu
- saatavuus ja verkko-osoite tai pysyvä tunniste DOI

Loxton, M., Truskett, R., Scarf, B., Sindone, L., Baldry, G. & Zhao, Y. 2020. Consumer Behaviour during Crises: Preliminary Research on How Coronavirus Has Manifested Consumer Panic Buying, Herd Mentality, Changing Discretionary Spending and the Role of the Media in Influencing Behaviour. Journal of Risk and Financial Management. Vol. 13 (8), 166. (Huom: 166 on artikkelin numero, ei sivunumero) Viitattu 1.6.2021. Saatavissa <https://www.mdpi.com/1911-8074/13/8/166/htm>

Loxton, M., Truskett, R., Scarf, B., Sindone, L., Baldry, G. & Zhao, Y. 2020. Consumer Behaviour during Crises: Preliminary Research on How Coronavirus Has Manifested Consumer Panic Buying, Herd Mentality, Changing Discretionary Spending and the Role of the Media in Influencing Behaviour. Journal of Risk and Financial Management. Vol. 13 (8). Viitattu 1.6.2021. Saatavissa DOI [10.3390/jrfm13080166](https://doi.org/10.3390/jrfm13080166)

Portin, P. 2017. Onko arvovapaata tiedettä olemassa? Tieteessä tapahtuu. Nro 2/2017. Viitattu 31.1.2020. Saatavissa <https://journal.fi/tt/article/view/99/76>

Verkkodokumentit:

- tekijä (jos löytyy)
- julkaisuaika
- dokumentin nimi
- julkaisija/kustantaja
- viestintyyppi (esimerkiksi opinnäytetyö, konferenssijulkaisu, blogi, video, intranet, twiitti, sähköposti)
- päivämäärä, jolloin lähteeseen on viitattu (ei välttämättä tarvita pysyviin aineistoihin, kuten lakeihin)
- saatavuus ja verkko-osoite.

Gould, G. 2018. Piano Concerto No. 1 in D Minor, Op. 15: II. Adagio (Live). Youtube-video. Viitattu 4.2.2020. Saatavissa <https://www.youtube.com/watch?v=5qtr9izO8xs>

Harjunpää, A. 2022. Yksintyöskentelyn tiedonhallinnan ja tietojohdamisen kehittäminen osaksi organisaation toimintastrategiaa. LAB-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö (YAMK). Viitattu 2.5.2022. Saatavissa <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202204195388>

Heilimö, E. 2017. VS: Opinnäytetyöohje. Sähköpostiviesti. Vastaanottaja Aalto, M. Lähetetty 27.2.2017.

Juva, K. 2013. Haltiat ja örkit. Kotus-blogi 31.7.2013. Viitattu 20.2.2020. Saatavissa https://www.kotus.fi/nyt/kotus-blogi/kersti_juva/haltiat_ja_or-kit.10229.blog

@Kotus_tiedotus. 2017. Kotimaisten kielten keskus. Tviitti 25.1.2017. Twittermikroblogipalvelu. Viitattu 4.2.2020. Saatavissa https://twitter.com/Kotus_tiedotus/status/824231906967453696

Pianoconc. 2018. Glenn. Youtube-video. Viitattu 4.2.2020. Saatavissa <https://www.youtube.com/watch?v=5qtr9izO8xs>

Tilinpäätöstiedote 2021. LAB-intra. Viitattu 15.4.2022. Saatavissa rajoitetusti <https://lut.sharepoint.com/sites/intra-lab/SitePages/Tilin.asp>

Seimenis, I., Sakas, D. & Konstantopoulos, N. 2009. A Strategic Model for the Business Communication Field Training Decision in the Commercial Enterprises. AIP Conference Proceedings 8 (13). 897–900. Viitattu 10.2.2020. Saatavissa DOI [10.1063/1.3225463](https://doi.org/10.1063/1.3225463)

E-kirja ja äänikirja:

- tekijä
- julkaisuaika
- dokumentin nimi
- viestintyyppi (e-kirja tai äänikirja)
- julkaisija/kustantaja
- kauppapaikka (esim. Elsevier), kirjaston hakupalvelu (esim. Primo) tai muu vastaava aineistokokoelma

Juujärvi, S. 2014. Eettinen herkkyys ammatillisessa toiminnassa. Äänikirja. Helsinki: Celia.

Paju, S. & Riekk, T. 2019. Järki töihin. Äänikirja. Jyväskylä: Tuuma-kustannus. BookBeat.

Paju, S. & Riekk, T. 2019. Järki töihin. E-kirja. Jyväskylä: Tuuma-kustannus. BookBeat.

Ratu C2-0454. 2017. Rakennustyömaan aluesuunnittelu. Sähköinen asiakirja. Rakennustieto.

Smith, A. 2008. The Wealth of Nations. E-kirja. Heritage Illustrated Publishing.

7.4.3 Suulliset lähteet

Haastattelu:

- haastateltavan nimi
- vuosiluku
- haastateltavan henkilön arvo tai asema
- organisaatio (kun kyseessä on jonkin organisaation edustaja)
- maininta siitä, että kyseessä on haastattelu, sekä haastattelun päivämäärä.

Virtanen, T. 2023. Toimitusjohtaja. Virtasen Putki Oy. Haastattelu 5.2.2023.

Empiirisen tutkimusaineiston hankkimiseksi tehtyjä haastatteluja ei merkitä lähdeluetteloon.

Luennot, radio- ja TV-ohjelmat, podcastit:

- tekijä/toimittaja
- vuosi
- otsikko
- tilanne tai ohjelman nimi
- päiväys.

Grönroos, V. (toim.) 2018. Unelmien kylässä. Ylen ykkönen 30.1.2018.

Hämäläinen, J. 2018. Mitä on palvelumuotoilu ja miten sitä käytetään? Beard and Business -podcast 1.10.2018. Spotify. Viitattu 27.4.2022. Saatavissa <https://open.spotify.com/episode/1niBkhlr8V0rR3AT052aoj>

Juholin, E. 2015. Työyhteisöviestintä mullistuu – jo oli aikakin. Luento Lahden tiedepäivässä 25.11.2015.

7.4.4 Muut lähteet

Julkaisemattomat lähteet:

- tekijä
- vuosi (jos on tiedossa)
- nimi tai otsikko
- työn laatu
- säilytyspaikka (jos on tiedossa).

Lahden seutu – Lahti Region Oy. 2020. Lahden seutu. Esite.

Myös **kuvista** on merkittävät lähteet. WWW-sivulta peräisin olevasta kuvasta merkitään seuraavat tiedot:

- tekijä
- vuosi (jos ei ole tiedossa, vuotta ei merkitä)
- kuvan nimi
- viittausajankohta
- saatavuus.

Nagy, R. R. 2015. Datamancer's Steampunk Laptop. Viitattu 10.2.2020. Saatavissa <http://www.datamancer.net/steampunklaptop/steampunklaptop.htm>

Kuvalähteet merkitään samaan lähdeluetteloon muiden lähteiden kanssa. Lähdemerkinnät ovat samanlaiset kuin muissakin lähteissä. Poikkeuksen tästä tekevät RT-korttikuvat, joiden käyttöön on saatu lupa Rakennustietosäätiöltä. Niihin tulee merkitä copyright-tieto:

Ratu C2-0454. Rakennustyömaan aluesuunnittelu. Copyright Rakennustietosäätiö 2017.

Lähteet

LAB-ammattikorkeakoulu. 2020. Tietosuojaohjeistus opiskelijoille. Viitattu 1.4.2021.

Saatavissa <https://elab.lab.fi/sites/default/files/category-page/2021-02/Tietosuojaohjeistus%20opiskelijoille.pdf>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2014. Tutkimuksen avoimuudella yllättäviä löytöjä ja luovaa oivaltamista. Avoimen tieteen ja tutkimuksen tiekartta 2014–2017. Viitattu 23.5.2021.

Saatavissa <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-317-0>

Tekijänoikeuslaki 404/61. Viitattu 20.5.2021. Saatavissa

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Tekij%C3%A4noikeuslaki%20>

Tietoarkisto. Informointi henkilötietojen käsittelystä. Viitattu 23.5.2021. Saatavissa

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/aineistonhallinta/tutkittavien-informointi/>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen

loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 23.5.2021. Saatavissa

https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 1129/2014. Viitattu 19.5.2021. Saatavissa

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141129?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Valtioneuvoston%20asetus%20ammattikorkeakouluista%20>

Liite 1. Arviointikriteerit

Ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyön arviointikriteerit

Arvioinnin kohde	Kiitettävä 5	Erittäin hyvä 4	Hyvä 3	Tyydyttävä 2	Välttävä 1	Hylätty 0
Aiheen valinta ja tavoitteet	<p>Opiskelija osaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - valita alalle ajan-kohtaisen, innovatiivisen ja vaativan aiheen - perustella ja rajata aiheen loogisesti ja selkeästi ajantasaiseen tietoon, tutkimukseen ja alan kehitystarpeisiin pohjautuen - reflektoida aihetta syvällisesti ja monipuolisesti suhteessa alaansa - asettaa selkeitä ja loogisia tavoitteita kriittisesti. 	<p>Opiskelija osaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - valita alalle ajan-kohtaisen ja merkityksellisen aiheen - perustella ja rajata aiheen loogisesti ja selkeästi ottaen huomioon aiemman tutkimustiedon tai alan kehittämistarpeet - reflektoida aihetta monipuolisesti suhteessa alaansa - asettaa selkeitä ja loogisia tavoitteita. 	<p>Opiskelija osaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - valita alalle hyvin sopivan aiheen - perustella ja rajata aiheen loogisesti ja selkeästi - asemoida aiheen suhteessa alaansa - asettaa selkeitä tavoitteita. 	<p>Opiskelija osaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - valita alaan liittyvän aiheen - perustella ja rajata aihetta - asettaa aiheeseen sopivia tavoitteita. 	<p>Opiskelija osaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - valita alaan liittyvän aiheen - rajata aihetta - kuvata tavoitteita. 	<p>Opiskelija ei ole saavuttanut hyväksytyn arvosanan osaamistavoitteita.</p>

<p>Tietoperusta ja lähteiden käyttö</p>	<p>Opiskelija osaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - laatia opinnäytetyön aiheeseen ja tavoitteisiin sekä käytettyihin menetelmiin nähden monipuolisen, laaja-alaisen ja ajankohtaisen tietoperustan, jolla osoittaa asiantuntevaa perehtyneisyyttä aiheeseen - kriittisesti ja analyttisesti soveltaa ja yhdistää erilaisia tietolähteitä - systemaattisesti hakea, käyttää ja soveltaa monipuolisesti aiheeseen liittyviä kansallisia ja kansainvälisiä tutkimuksia, viimeisintä tutkimustietoa sekä muita asiantuntijatie- toon perustuvia tietolähteitä 	<p>Opiskelija osaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - laatia opinnäytetyön aiheeseen ja tavoitteisiin sekä käytettyihin menetelmiin nähden monipuolisen ja ajankohtaisen tietoperustan, jolla osoittaa perehtyneisyyttä aiheeseen - kriittisesti ja analyttisesti yhdistää erilaisia tietolähteitä - systemaattisesti hakea, käyttää ja soveltaa aiheeseen liittyviä kansallisia ja kansainvälisiä tutkimuksia, viimeisintä tutkimustietoa sekä muita asiantuntijatie- toon perustuvia tietolähteitä - käyttää ja yhdistää käsitteitä johdonmukaisesti 	<p>Opiskelija osaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - laatia opinnäytetyön aiheeseen tarkoituksenmukaisen tietoperustan, jolla osoittaa perehtymistä aiheeseen - yhdistää erilaisia tietolähteitä - hakea, käyttää ja soveltaa aiheeseen liittyviä kansallisia ja kansainvälisiä tutkimuksia ja muita asiantuntijatie- toon perustuvia tietolähteitä - käyttää käsitteitä johdonmukaisesti tuoden esiin käsitteiden välisiä yhteyksiä. 	<p>Opiskelija osaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - laatia opinnäytetyöhön tietoperustan - hakea, käyttää ja yhdistää aiheeseen liittyviä tietolähteitä - käyttää aiheen kannalta keskeisiä käsitteitä. 	<p>Opiskelija osaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - laatia opinnäytetyöhön tietoperustan - hakea ja käyttää tietolähteitä - käyttää aiheeseen liittyviä käsitteitä. 	<p>Opiskelija ei ole saavuttanut hyväksytyn arvosanan osaamistavoitteita.</p>
--	---	--	--	--	--	---

	- käyttää ja yhdistää käsitteitä kattavasti ja johdonmukaisesti tuoden selkeästi ja perustellen esiin käsitteiden väliset yhteydet.	tuoden selkeästi ja perustellen esiin käsitteiden väliset yhteydet.				
Toteutus ja menetelmät	<p>Opiskelija osaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - valita opinnäytetyön tavoitteeseen sopivan lähestymistavan ja/tai tutkimus/kehittämismenetelmän sekä perustella kriittisesti valintansa kirjallisuuden tai muiden oman alansa tietolähteiden perusteella - arvioida selkeästi ja perustellen käyttämänsä menetelmän soveltuvuutta - perustellusti kerätä tai tuottaa opinnäytetyön tavoitteeseen 	<p>Opiskelija osaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - käyttää opinnäytetyön tavoitteeseen sopivaa lähestymistapaa ja/tai tutkimus/kehittämismenetelmää sekä perustella valintansa kirjallisuuden tai muiden oman alansa tietolähteiden perusteella - arvioida selkeästi ja perustellen käyttämänsä menetelmän soveltuvuutta - perustellusti kerätä tai tuottaa opinnäytetyön tavoitteeseen nähden kattavan aineiston 	<p>Opiskelija osaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - käyttää valitsemaansa lähestymistapaa ja/tai tutkimus/kehittämismenetelmää sekä perustella valintansa - arvioida käyttämänsä menetelmän soveltuvuutta - kerätä tai tuottaa opinnäytetyön tavoitteeseen sopivan aineiston - toteuttaa itsenäisesti suunnitelman mukaisen opinnäytetyön 	<p>Opiskelija osaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - kuvata valitsemaansa lähestymistavan ja/tai tutkimus/kehittämismenetelmän - kerätä tai tuottaa aineiston - toteuttaa suunnitelman mukaisen opinnäytetyön - analysoida aineiston - tunnistaa luotettavuuteen liittyviä tekijöitä. 	<p>Opiskelija osaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - kuvata valitsemaansa menetelmän - kerätä tai tuottaa aineistoa - toteuttaa opinnäytetyön - analysoida aineistoa. 	<p>Opiskelija ei ole saavuttanut hyväksytyn arvosanan osaamistavoitteita.</p>

	<p>nähteen kattavan aineiston</p> <ul style="list-style-type: none"> - toteuttaa itsenäisesti, innovatiivisesti ja kriittisesti suunnitelman mukaisen opinnäyte-työn - analysoida aineiston perustellusti ja monipuoli- sesti - arvioida aineis- ton, analyysin ja tulosten luotetta- vuutta perustel- lusti ja kriittisesti. 	<ul style="list-style-type: none"> - toteuttaa itsenäisesti ja kriittisesti suunnitelman mu- kaisen opinnäyte- työn - analysoida ai- neiston perustel- lusti ja monipuoli- sesti - arvioida aineis- ton, analyysin ja tulosten luotetta- vuutta perustel- lusti. 	<ul style="list-style-type: none"> - analysoida ai- neiston perustel- len - arvioida aineis- ton, analyysin ja tulosten luotetta- vuutta. 			
<p>Tulokset, johtopäätökset ja niiden esittäminen</p>	<p>Opiskelija osaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - esittää tulokset ja johtopäätökset havainnollisesti, perustellusti ja selkeästi - arvioida tuloksia ja johtopäätöksiä kriittisesti ja pe- rustellusti suh- teessa opinnäyte- työn teoreettiseen tietoperustaan ja 	<p>Opiskelija osaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - esittää tulokset ja johtopäätökset havainnollisesti ja perustellusti - arvioida tuloksia ja johtopäätöksiä perustellusti suh- teessa opinnäyte- työn tavoitteisiin ja tietoperustaan 	<p>Opiskelija osaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - esittää tulokset ja johtopäätökset perustellen ne työelämälähtöi- sesti ja aineisto- perustaisesti - yhdistää tulokset ja johtopäätökset opinnäytetyön ta- voitteisiin ja tieto- perustaan 	<p>Opiskelija osaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - esittää tulokset ja johtopäätökset - yhdistää opinnäyte- tetyön tuloksia ta- voitteisiin - esittää jatkotoi- menpiteitä. 	<p>Opiskelija osaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - esittää tuloksia ja johtopäätöksiä - esittää jatkotoi- menpiteitä. 	<p>Opiskelija ei ole saavuttanut hyväksytyyn arvosanan osaamistavoit- teita.</p>

	<p>tavoitteisiin sekä arvioida tulosten yhteyksiä työelämän kehittämis- ja innovaatiotoimintaan</p> <p>- esittää perustellen alaa hyödyttäviä kehittämis- ja jatkotutkimusehdotuksia.</p>	<p>- esittää alaa hyödyttäviä kehittämis- ja/tai jatkotutkimusehdotuksia.</p>	<p>- esittää kehittämis- ja /tai jatkotutkimusehdotuksia.</p>			
<p>Asiantuntijuus ja opinnäytetyöprosessi</p>	<p>Opiskelija osaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - arvioida opinnäytetyöprosessia kriittisesti, syvällisesti, perustellusti ja monipuolisesti - systemaattisesti ja perustellusti ottaa huomioon eettiset näkökohdat opinnäytetyöprosessin eri vaiheissa - työskennellä tavoitteellisesti, suunnitelmallisesti, määrätietoisesti ja itsenäisesti 	<p>Opiskelija osaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - arvioida opinnäytetyöprosessia perustellusti ja monipuolisesti - perustellusti ottaa huomioon eettiset näkökohdat opinnäytetyöprosessin eri vaiheissa - työskennellä tavoitteellisesti, suunnitelmallisesti ja itsenäisesti - toimia sujuvasti ja rakentavasti opinnäytetyöprosessiin osallistuvien 	<p>Opiskelija osaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - arvioida opinnäytetyöprosessia perustellusti - huomioida eettiset näkökohdat opinnäytetyöprosessin eri vaiheissa - työskennellä tavoitteellisesti ja itsenäisesti - toimia sujuvasti opinnäytetyöprosessiin osallistuvien kanssa. 	<p>Opiskelija osaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - arvioida opinnäytetyöprosessia - ottaa huomioon opinnäytetyöprosessiin liittyviä eettisiä näkökohtia - työskennellä ohjatusti kohti tavoitteita - toimia asianmukaisesti opinnäytetyöprosessiin osallistuvien kanssa. 	<p>Opiskelija osaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - tuoda esiin näkemyksiä omasta opinnäytetyöprosessista - tunnistaa opinnäytetyöprosessiin liittyviä eettisiä näkökohtia - työskennellä ohjatusti - toimia opinnäytetyöprosessiin osallistuvien kanssa. 	<p>Opiskelija ei ole saavuttanut hyväksytyn arvosanan osaamistavoitteita.</p>

	- toimia sujuvasti ja rakentavasti opin- näytetyöproses- siin osallistuvien kanssa sekä tie- dottaa selkeästi oppin- näytetyön edistymisestä.	kanssa sekä tie- dottaa oppin- näytetyön edistymi- sestä.				
Raportointi ja kieliasu	<p>Opiskelija osaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - kirjoittaa oppin- näytetyöraportin, jonka rakenne on johdon- mukainen ja tasa- painoinen - kirjoittaa erittäin sujuvaa, sidosteista ja asiatyylisiä tek- stiä - kirjoittaa kieliasul- taan lähes virhee- töntä ja huoliteltua tekstiä - merkitä lähteet ja viitteet virheet- tömästi, viitata lähte- siin monipuolisesti sekä asia- ja lähde- keskeisesti 	<p>Opiskelija osaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - kirjoittaa oppin- näytetyöraportin, jonka rakenne on johdon- mukainen - kirjoittaa sujuvaa, sidosteista ja asia- tyylisiä tekstiä - kirjoittaa kieliasul- taan lähes virhee- töntä tekstiä - merkitä lähteet ja viitteet lähes vir- heettömästi, viitata lähteisiin melko monipuolisesti sekä asia- ja lähdekes- keisesti 	<p>Opiskelija osaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - kirjoittaa oppin- näytetyöraportin, jonka rakenne on pääsään- töisesti johdonmu- kainen - kirjoittaa melko su- juvaa, sidosteista ja asiatyylisiä tekstiä - kirjoittaa kieliasul- taan melko hyvää tekstiä - merkitä lähteet ja viitteet lähes vir- heettömästi 	<p>Opiskelija osaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - kirjoittaa oppin- näytetyöraportin, jonka rakenne on joh- donmukaisuutta - kirjoittaa melko su- juvaa, sidosteista ja asiatyylisiä tekstiä - kirjoittaa kieliasul- taan melko hyvää tekstiä - merkitä lähteet ja viitteet lähes vir- heettömästi 	<p>Opiskelija osaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - kirjoittaa oppin- näytetyöraportin, mutta rakenne on puutteelli- nen tai epälooginen - kirjoittaa tekstiä, mutta sen tyyli on horjuvaa ja kieli- asussa on run- saasti virheitä - kirjoittaa tekstiä, jonka viesti välittyy runsaasta virheistä huolimatta - merkitä lähteet ja viitteet, mutta niissä on puutteita 	<p>Opiskelija ei ole saavuttanut hyväksytyn arvosanan osaamistavoit- teita.</p>

	- havainnollistaa raporttiaan visuaalisesti: mikäli raportissa on kuvia, kuvia tai taulukoita, ne ovat tarkoituksenmukaisia ja viimeistelyjä, niihin viitataan ja niitä avataan tekstissä.	- havainnollistaa raporttiaan visuaalisesti: mikäli raportissa on kuvia, kuvioita tai taulukoita, ne ovat tarkoituksenmukaisia ja selkeitä, niihin viitataan ja niitä avataan tekstissä.	- havainnollistaa raporttiaan visuaalisesti: mikäli raportissa on kuvia, kuvia tai taulukoita, ne ovat tarkoituksenmukaisia, selkeitä ja niihin viitataan tekstissä.	- havainnollistaa raporttiaan visuaalisesti: mikäli raportissa on kuvia, kuvia tai taulukoita, ne ovat tarkoituksenmukaisia, selkeitä ja niihin viitataan tekstissä. Nimeämisessä on epäloogisuutta.	- havainnollistaa raporttiaan visuaalisesti: mikäli raportissa on kuvia, kuvia tai taulukoita, ne jäävät irrallisiksi. Nimeäminen on epäloogista.	
--	--	--	--	--	---	--

Liite 2. Opinnäytetyötoimijoiden vastuut ja velvollisuudet

Opiskelija

- perehtyy ammattikorkeakoulun opinnäytetyön ohjeeseen ja koulutusaloittaisiin ohjeisiin
- valitsee ja hyväksyy opinnäytetyön aiheen
- tekee yhteistyösopimuksen yhteistyökumppanin (opinnäytetyön toimeksiantajan) kanssa
- selvittää opinnäytetyöhön mahdollisesti liittyvät tutkimuslupa- ja tietosuojasiat
- hyödyntää ohjausta ja palautetta
- pitää säännöllisesti yhteyttä ohjaajaan ja yhteistyökumppaniin
- lähettää opinnäytetyösuunnitelman Turnitin-tarkastukseen
- osallistuu seminaareihin koulutusaloittain käytännön ja aikataulun mukaisesti
- neuvottelee mahdollisista muutoksista opinnäytetyön ohjaajien kanssa
- toteuttaa ja dokumentoi opinnäytetyön LAB-ammattikorkeakoulun raportointiohjeiden mukaisesti
- selvittää kuinka toimia, mikäli opinnäytetyö sisältää luottamuksellista materiaalia
- kirjoittaa kypsyysnäytteenä blogin, lehdistötiedotteen tai artikkelin
- lähettää opinnäytetyön Turnitin-tarkastukseen
- tallentaa opinnäytetyön Theseukseen
- tekee itsearvioinnin ja antaa palautteen opinnäytetyöprosessista koulutusaloittain yksikön antamien ohjeiden mukaisesti

Opinnäytetyön ohjaaja

- on perehtynyt ammattikorkeakoulun opinnäytetyön ohjeeseen ja opinnäytetyötä ohjaaviin periaatteisiin sekä koulutusaloittaisiin ohjeisiin
- varmistaa, että opinnäytetyön aihe ja tavoitteet vastaavat opinnäytetyölle asetettuja kriteereitä
- hyväksyy opinnäytetyösuunnitelman ja valmiin opinnäytetyön
- sitoutuu opinnäytetyön ohjaukseen, auttaa ongelmakohtissa sekä ohjaa opinnäytetyöprosessin aikana eettisissä ratkaisuisissa
- arvioi blogin, lehdistötiedotteen tai artikkelin sisällön ja kieliasun
- arvioi opinnäytetyön
- tarkastaa Turnitin-analyysin

- tarkistaa, että opinnäytetyö on tallennettu Theseus-verkkokirjastoon ennen arvostuksen viemistä Peppiin
- kannustaa opiskelijaa julkaisemaan opinnäytetyöhön pohjautuvia tutkimusartikkelia Open Access -julkaisuissa.

Yhteistyökumppani

- allekirjoittaa yhteistyösopimuksen
- osallistuu ohjaukseen sisällön asiantuntijana
- voi antaa kirjallisen palautteen opinnäytetyöstä.

Mahdollinen vertaisarvioija

- antaa palautteen opinnäytetyösuunnitelmasta tai opinnäytetyöstä.

Tekstin ja kielen ohjaaja

- toteuttaa tutkimuksellisen kirjoittamisen opetuksen
- ohjaa tarvittaessa opiskelijaa opinnäytetyöraportin kirjoittamisessa.

Mahdollinen toinen arvioija

- arvioi tarvittaessa valmiin opinnäytetyön.